

Dragica Haramija

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta in Filozofska fakulteta

Tilka Jamnik

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS

PROJEKT MEDGENERACIJSKEGA BRANJA

Pri Društvu Bralna značka Slovenije – ZPMS smo v sodelovanju z Javno agencijo za knjigo RS osnovali projekt medgeneracijskega branja z naslovom *Medgeneracijsko povezovanje ob literarnih delih, ki so namenjena najstnikom in odraslim*, s katerim smo želeli povezati skupine mladih bralcev iz srednjih šol, 3. triletja OŠ ter študentov z odraslimi bralci v istem kraju (isti splošni knjižnici, na isti šoli, v domu starostnikov ipd.). Med cilji projekta sta najpomembnejša promocija kakovostnih, naslovniško odprtih literarnih del in povezovanje bralcev različnih starosti, pri čemer se projekt opira na *Priporočilo evropskega parlamenta in sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje* (2006). V članku so predstavljeni rezultati prvega šolskega/študijskega leta projekta (2014/2015), dodane pa so že tudi nekatere informacije za šolsko/študijsko leto 2015/2016.

The Reading Badge of Slovenia Association – SAFY in cooperation with the Public Book Agency of Slovenia founded a project of intergenerational reading, titled *Intergenerational connecting with literary works, dedicated to teenagers and grown-ups*. The aim of the project was to bring together groups of young readers from secondary schools, upper grade of elementary school, students and adult readers in the same place (public library, school, home for elderly people, etc.). The project, which aims at promotion of quality literary works for readers of different age groups, is based on the *Recommendation of the European Parliament and the Council of Europe on key competences for lifelong learning* (2006). The article presents results of the first school/study year of the project (2014/2015), also including some information on the school/study year 2015/2016.

1 Uvod

Bralna značka je bila ustanovljena v šolskem letu 1960/61 in se je razvila v mogočno gibanje za razvoj bralne, knjižne in književne kulture v vsem slovenskem kulturnem prostoru (torej ne samo v Sloveniji, temveč tudi pri zamejcih in zdomcih oz. izseljencih). Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS (www.bralnaznacka.si) organizira in usmerja delo mentorjev branja ter mladih bralcev od predšolskega do srednješolskega obdobja (ocenjujemo, da vsako leto za bralno značko bere približno 140.000 bralcev; v zadnjih letih sodeluje več kot 70 % vseh osnovnošolcev, ki jih

vodi 6.500 mentorjev, za druge skupine bralcev nimamo tako natančnih podatkov); že več kot petnajst let berejo za bralno značko odrasli, spodbujamo tudi medgeneracijsko branje. Mentorji branja pripravijo bralne sezname in se skozi šolsko leto¹ o prebranih knjigah pogovarjajo z bralci (ti preberejo 3–7 knjig na sezono, odvisno od starosti). Bralna značka za otroke in mladostnike se začne vsako šolsko leto 17. 9. (rojstni dan in dan smrti pisatelja Franceta Bevka) in se zaključi po 2. 4. (mednarodni dan knjig za otroke ali Andersenov dan).² Temeljni vprašanja Bralne značke pri vseh starostnih stopnjah in v vseh bralnih skupinah sta: izbor del za branje (priporočilni sezname) in oblike, metode in načini dela, primerni za različne starostne skupine bralcev. Bralna značka postaja po 56 letih način branja vseh generacij in je prepoznavna blagovna znamka, ki je leta 2011 prejela najvišje državno odlikovanje, zlati red za zasluge, in je prava zgodovina multidisciplinarnega delovanja na širokem področju bralne kulture (več o tem Haramija 2016).

Pri Društvu Bralna značka Slovenije – ZPMS smo v šolskem oz. študijskem letu 2014/2015 v sodelovanju z Javno agencijo za knjigo RS osnovali projekt **Medgeneracijsko povezovanje ob literarnih delih, ki so namenjena najstnikom in odraslim**, s katerim želimo povezati skupine mladih bralcev iz srednjih šol, 3. triletja OŠ ter študentov in odrasle bralce v istem kraju, torej v isti splošni knjižnici, na isti šoli oz. študente s starostniki, večinoma v kraju (ali bližnji okolici) njihovega stalnega prebivališča. Povabili smo mentorje bralnih krožkov za mlade bralce, mentorje bralnih krožkov za odrasle bralce, knjižničarje in koordinatorje branja (za bralno značko). Nekaj naslovov nam je posredoval Andragoški center. Projekt je potekal ob knjigah iz zbirke Zlata bralka, zlati bralec Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS in iz projekta Rastem s knjigo Javne agencije za knjigo RS.

V prispevku so predstavljeni rezultati prvega šolskega/studijskega leta projekta (2014/2015), dodane pa so že tudi nekatere informacije iz poteka projekta v šolskem/studijskem letu 2015/2016.

1.1 Osrednji cilji projekta:

- spodbujati medgeneracijsko branje literature,
- promovirati kakovostno slovensko mladinsko literaturo iz zbirk Zlata bralka, zlati bralec in Rastem s knjigo, predvsem t. i. »over-cross« besedila oz. naslovniško odprta besedila, ki predstavljajo korpus večnaslovniških literarnih del,
- senzibilizirati obe starostni skupini bralcev za teme in probleme, ki jih obravnavajo ta literarna dela, primerjava podobnih besedil, izmenjava mnenj o literaturi, primerjava osebnih izkušenj (tudi obujanje spominov), stkati medgeneracijsko izmenjavo in povezovanje.

Spodbujanje medgeneracijskega branja je v najširšem smislu zasnovano že v *Priporočilu evropskega parlamenta in sveta* (2006: 10–18), v katerem je podanih

---

¹ Branje otrok in mladostnikov se praviloma veže na potek šolskega leta, med tem ko bralna značka za odrasle pogosto teče celo koledarsko leto.

² Tilka Jamnik in Peter Škerl sta v šolskem letu 2015/2016 pripravila slikanico (gre za popravljen izdajo) *Ostržek bere za bralno značko*, v kateri so na enostaven način predstavljena vsa pravila Bralne značke.

osem ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje,³ in sicer se prva in druga kompetenca nanašata na poslušanje, govorjenje, branje in pisanje v maternem jeziku in v tujih jezikih; peta kompetenca govori o vseživljenjskem učenju učenja (pri čemer je kot bistvo znanja poudarjeno nenehno razvijanje spretnosti in pozitivnih odnosov do učenja); pri socialnih in državljskih kompetencah (šesta kompetenca) je poudarjena medkulturnost kot način razvoja sodelovalne družbe vseh generacij; osma kompetenca opredeljuje kulturno zavest in izražanje (prav tam: 18): »Pravo razumevanje lastne kulture in občutek identitete sta lahko osnova za odprt odnos in spoštovanje do različnosti kulturnega izražanja. Pozitiven odnos zajema tudi ustvarjalnost, pripravljenost za negovanje estetskih možnosti z umetnostnim samoizražanjem in sodelovanje v kulturnem življenju.« Priporočene kompetence smo v projektu povezali na način medgeneracijske izmenjave mnenj ob prebranih kakovostnih besedilih.

Naslovniško odprta literatura na motivno-tematski, strukturni in jezikovni ravni presega meje mladinske književnosti, kot je definirana na Slovenskem, saj so po starostni meji tovrstna literarna dela namenjena bralcem v srednješolskem obdobju in pozneje. Trend preučevanja tega posebnega tipa literature je najpogostejše angleško poimenovan kot *cross-over literature* ali *young adult literature*, torej prehodna, mejna književnost ali književnost za mlade odrasle. Ameriški teoretiki tovrstne pojavne oblike književnosti zaznavajo in preučujejo že vse od sredine sedemdesetih let dvajsetega stoletja, npr. Donelson in Nilsen v delu *Literature for today's young adults* poimenujeta (Donelson, Nilsen 2005: 5) »konec sedemdesetih in prvo polovico osemdesetih let kar zlata leta o vedenju/zavedanju obstoja književnosti za mlade odrasle«. Avtorja navajata, da različne institucije sicer ne uporabljajo enake definicije termina mladi odrasli, npr. National Assessment of Educational Progress šteje v to skupino mlade med 18. in 22. letom starosti, Educational Testing Service pa celo med 21. in 25. letom (Donelson, Nilsen 2005: 2), dejstvo pa je, da s stališča književnosti termin zajema širšo populacijo mladih.⁴ Romani za mlade odrasle imajo posebnosti, ki so prilagojene tej populaciji, močno se razlikujejo od otroške književnosti in imajo več skupnega s književnostjo za odrasle bralce (Garland 1998: 12): »Stil mora biti bolj odkrit in direkten, brez daljših opisov, glavni literarni lik mora biti mlajši kot v nemladinski književnosti,

---

³ Kompetence, ki jih navajata Evropski parlament in Svet evropske unije, so: sporazumevanje v maternem jeziku, sporazumevanje v tujih jezikih, matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljske kompetence, samoiniciativnost in podjetnost ter kulturna zavest in izražanje (Priporočila evropskega sveta in parlamenta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje, 2006, str. 394/13).

⁴ Z liste nagrajenih ameriških knjig (objavljene v Donelson, Nilsen (2005: 16–27)) je razvidno, da so nekatera dela označena kot branje za pozno najstniško obdobje ali zgodnja dvajseta leta. Sherry Garland v študiji *Writing for young adults* navaja (Garland 1998: 8), da v »šestdesetih letih dvajsetega stoletja nastopi obdobje prave književnosti za mlade odrasle – literatura, ki je izrecno napisana za najstnike. Nekateri pravijo, da je prvi roman za mlade odrasle Salingerjevo delo *Igra v rži* (*Varuh rži*), izdan je bil leta 1951. /.../ Mnogi teoretiki pa vendarle umeščajo začetek tovrstne literature v sredino šestdesetih let.«

tudi perspektiva pripovedovanja je drugačna.«⁵ Zavedanje o posebnostih literature za mlade odrasle je zaznati tudi v Sloveniji, saj je Pregledni in priporočilni seznam mladinskih knjig za leto 2007 z naslovom *Polet nad črtasto pižamo ali pogum iz ptičje perspektive*, ki ga pripravlja Pionirska – Center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana (izšel je septembra 2008), prvič uvedel 4. stopnjo, s katero označuje knjige, primerne za srednješolce.

V branje smo ponudili mladinske knjige iz zbirke Zlata bralka, zlati bralec Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS (12 naslovov) in iz projekta Rastem s knjigo Javne agencije za knjigo RS (6 naslovov).⁶ Knjige smo brezplačno delili bralcem; toda vsi o njih niso poročali na skupnih bralnih srečanjih. Vodje skupin so s podarjenimi knjigami (po dve knjigi) lahko obogatili tudi svoje knjižnice.⁷

Skupine so se oblikovale od oktobra 2014 do februarja 2015, število bralnih srečanj v posameznih skupinah je bilo različno, njihova medgeneracijska sestava raznolika, za knjige iz naše ponudbe so se skupine odločale po svojih željah. Nekatere skupine so brale vse do konca maja 2015.⁸

Skupine medgeneracijskega branja v projektu lahko razdelimo v tri sklope: skupine bralcev po Sloveniji, skupine bralcev v Mestni knjižnici Kranj in branje študentov Pedagoške fakultete in Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (večinoma) v domovih starostnikov.

2 Predstavitev dela v šolskem/študijskem letu 2014/2015

2.1 Posamezne medgeneracijske skupine (v nadaljevanju MG) po Sloveniji so se oblikovale na pobudo projekta (koordinatorica vseh skupin je bila mag. Tilka Jamnik)

Tako se je oblikovalo 11 skupin, ki so se srečale večkrat: imele so 50 srečanj, na katerih je skupaj sodelovalo 97 mladih bralcev (prebrali so 341 knjig) in prav tako 97 odraslih bralcev (prebrali so 437). Skupine so bile ustanovljene: na OŠ prof. dr. prof. Josipa Plemlja Bled, OŠ Bogojina, OŠ Bršljin, v Mestni knjižnici Grosuplje, na OŠ Lesce, OŠ A. T. Linhartaradovljica, OŠ Šenčur, OŠ Ivana Cankarja Vrhnika in na Ekonomski šoli Novo mesto, Srednji zdravstveni šoli Celje ter na Gimnaziji Ptuj.

Skupine so bile zelo raznolike (učenci 3. triletja in učiteljice, med njimi tudi upokojene; učenke 3. triletja in starejši bralci iz kluba v kraju; učenci 3. triletja,

---

⁵ Trditev, da je glavni literarni lik mlajši kot v nemladinski književnosti, pomeni, da je lik le malce starejši od potencialnega bralca, saj ga bo tako knjiga pritegnila. V realistični prozi je za razumevanje besedila namreč potrebna neka zrelostna stopnja, morebiti podobne izkušnje, ali pa je knjiga pisana na način, da poskuša mladega bralca odvrniti od nekega dejanja (nasilništvo, odvisnost).

⁶ Ker so nam nekateri naslovi knjig pošli, imamo v naboru knjig za šolsko leto 2015/2016 le 16 naslovov (9 iz zbirke Zlata bralka/zlati bralec in 7 iz projekta Rastem s knjigo).

⁷ Vodjem skupin smo izdali potrdila o sodelovanju v projektu.

⁸ V poskusnem obdobju projekta smo glavne koordinatorice in vodje posameznih bralnih skupin delo opravile prostovoljno. Dogovorili smo se, da bo Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS v letu 2015 tisti del projekta, ki se nanaša na delo s skupinami na terenu in distribucijo knjig, vodilo znotraj programa Bralnic in tako podprlo del izvedbe projekta.

starši in učitelji, dijakinje in profesorji). Vse skupine je koordinatorica Tilka Jamnik obiskala, skoraj v vseh tudi izvedla prvo srečanje (izvedla je delavnico s pesniško zbirko *Izbrane Rozine v akciji* Andreja Rozmana Roze) ali pa je le predstavila projekt in nabor knjig. V dveh primerih je koordinacijo med šolami in enotami knjižnice prevzela osrednja knjižnica (Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica in Knjižnica Ivančna Gorica). Dve MG skupini sta se dogovorili za eno skupno srečanje, in sicer z OŠ Bršljin in Srednja ekonomska šola iz Novega mesta. Tri skupine so za eno srečanje izbrale knjige, ki niso bile iz našega nabora. Dve MG skupini sta na zadnjem srečanju samo evalvirali svoje branje in se dogovarjali, kako nadaljevati sodelovanje v projektu v šolskem letu 2015/2016.

Iz nabora knjig so te skupine izbrale 18 naslovov (naslovi literarnih del so razvrščeni padajoče): 8 × Rozman, Andrej: *Izbrane Rozine v akciji*; 6 × Möderndorfer, Vinko: *Kot v filmu*; 5 × Vegri, Saša: *Naročje kamenčkov*; 3 × Velikonja, Irena: *Poletje na okenski polici*; Golob, Tadej: *Zlati zob*, Karlovšek, Igor: *Gimnazijec*, Vidmar, Janja: *Pink*; 2 × Pavček.doc, Trubar.doc; 1 × Bevc, Cvetka: *Desetka*, Cerar, Miro: *Osnove demokracije*, Dim, Dušan: *Distorzija*, Ilich, Iztok: *Pota knjige*, Noor-dung.doc, Pregl, Slavko: *Geniji brez hlač*, Pregl, Slavko: *Spričevalo*, 1 × Štampe Žmavc, Bina: *Cesar in roža*, Vojnovič, Goran: *Jugoslavija, moja dežela*.

Vse skupine so bile zadovoljne z medgeneracijsko izmenjavo mnenj o prebranih knjigah. S srečanju želijo nadaljevati tudi v naslednjem šolskem letu. Nekaterim so ostale knjige še iz šolskega leta 2014/2015 in želijo z njimi nadaljevati MG branje v šolskem letu 2015/2016; skoraj vse skupine si želijo ponudbo knjig, kot je bila prvo leto projekta (da knjiga ostane bralcu); nekatere MG skupine pa predlagajo, da bi določene knjige darovali bralni skupini (šoli, knjižnici ipd.), da bi jih lahko večkrat uporabili; nekatere MG skupine so se odločile, da bodo ponujenemu naboru knjig iz obeh bralnih akcij (Zlata bralka, zlati bralec in Rastem s knjigo) dodajali svoje po lastnem izboru, toda brali jih bodo v MG skupinah.

2.2 Medgeneracijsko branje v Mestni knjižnici Kranj (koordinatorica Damjana Mustar): V projektu je sodelovalo 10 bralnih skupin odraslih in starejših bralcev, ki se ob branju srečujejo že več let. Da so se te skupine vključile v projekt MG, so le v eno svojih srečanj pritegnile tudi mlade bralce in se z njimi pogovarjale o izbrani mladinski knjigi. Srečanj je bilo osem (tri skupine starejših so se združile, da so se pogovarjale z večjo skupino mladih). Sodelovalo je 43 mladih in 69 odraslih bralcev. Iz nabora knjig so izbrali 6 naslovov (naslovi so navedeni padajoče): 3 × Möderndorfer, Vinko: *Kot v filmu*; 1 × Rozman, Andrej: *Izbrane Rozine v akciji*, Golob, Tadej: *Zlati zob*, Trubar.doc, Bevc, Cvetka: *Desetka*, Pregl, Slavko: *Geniji brez hlač*.

Odrasli in starejši bralci v bralnih skupinah so zadovoljni, da so brali mladinske knjige in o njih izmenjali mnenja z mladimi. Sodobne mladinske knjige v projektu MG se jim zdijo kakovostne, tudi v prihodnje si želijo podobnih srečanj.

2.3 Študentke Pedagoške fakultete in Filozofske fakultete Univerze v Mariboru berejo v domovih starostnikov (koordinatorica prof. dr. Dragica Haramija): V sklopu predavanja o Bralni znački smo študentom razrednega pouka, predšolske vzgoje in slovenistike predstavili projekt in mladinske knjige, namenjene medgeneracijskemu branju. Za sodelovanje se je odločilo 25 študentk, poročilo jih je oddalo 21, brale so v 15 domovih starostnikov, in sicer v Mariboru (Dom Danice

Vogrince in Dom Tezno), Rakičanu, Lenartu v Slovenskih goricah, Ormožu, Ljutomeru, Poljčanah, Radencih, Vranskem, Krškem, Slovenskih Konjicah, Brežicah, Hrastniku, Šmarju pri Jelšah in na Ptuju, na domovih posameznikov in v Kulturni hiši tete Malčke (Cirkovce). Študentke so večinoma želele brati starejšim v domovih v njihovem domačem kraju oz. v najbližjem domu starostnikov glede na njihove stalne naslove, kjer so jim brale prostovoljno v prostem času. Koordinatorica projekta je navezala stik z domovi starostnikov in sproti reševala nekatere težave.

Študentke so brale posameznim starostnikom ali manjšim skupinam. Knjige so izbrale po svojih interesih, vendar upoštevaje želje in predvsem zmožnosti starostnikov. V naboru knjig so izbrale 8 naslovov: 9 × Štampe Žamvc, Bina: *Cesar in roža*; 6 × Vegri, Saša: *Naročje kamenčkov*; 4 × Möderndorfer, Vinko: *Kot v filmu*; 2 × Vojnovič, Goran: *Jugoslavija, moja dežela*, Pavček, Tone: *Pavček.doc*; 1 × Pregl, Slavko: *Geniji brez hlač*, Velikonja, Irena: *Poletje na okenski polici*, Rozman, Andrej: *Izbrane Rozine v akciji*.

Študentke so hitro ugotovile, da so za branje starostnikom primernejša krajša prozna besedila (npr. Bina Štampe Žamvc) in poezija (npr. Saša Vegri) ter besedila, ob katerih se starostniki lahko poistovetijo s svojimi spomini (npr. Goran Vojnovič). Gre za glasno branje varovancem, ki ne morejo več brati sami ali pa preprosto uživajo v glasnem branju, in za kramljanje po branju. Branje je treba prilagajati poslušalcem, kar je v mnogih primerih za bralce naporno. Ob sprotne prilagajanju branja starostnikom so študentke posegale pogosto po literarnih delih, ki niso bila na seznamu gradiv: zbirka ljudskih pravljic *Zlata ptica*, *Povodni mož* Franceta Prešerna, *Mislice* in pesniška zbirka *Lübezen* Ferija Lainščka, serija knjig o holokavstu Morrisa Gleitzmana *Nekoč*, *Potem*, *Zdaj*, *Tedaj*, kratkoprozna zbirka *Medved Pu* A. A. Milna, Sant Exuperyjev *Mali princ*, zbirka povedk o Mariboru in okolici *Mariborske vedute* ipd. Večinoma so študentke brale starostnikom med vikendi, včasih tudi večkrat na teden. Iz zbranih poročil je videti, da so zadovoljni tako varovanci kot bralke, ki govorijo o dragocenih izkušnjah, ki so jih pridobile; s prostovoljnim branjem varovancem želijo nadaljevati tudi v prihodnje. Zaradi prilagoditve starostnikom so študentke brale večinoma dela, ki niso bila na seznamu, saj so ugotovile, da so se tako bolj približale starostnikom, zato bomo to ugotovitev upoštevali v študijskem letu 2015/2016 in pripravili seznam primerne kratke proze in poezije za starostnike, študentje bodo izbirali s seznama priporočenih kakovostnih knjig, hkrati se bodo tudi v bodoče sproti prilagajali željam starostnikov.

Iz preglednice 1 je razvidno, da so vsi udeleženci v projektu skupaj prebrali 931 knjig, od tega mladi bralci 344 (37 %) knjig in odrasli 587 (63 %) knjig. Delež odraslih bralcev poveča predvsem branje študentk starostnikom in po eno MG srečanje v 10 skupinah starejših bralcev Mestne knjižnice Kranj: sodelovalo je 43 mladih (38 %) in 69 starejših bralcev 62 %). Branje študentk starostnikom je treba statistično natančneje razložiti: bralo je 21 študentk, ki so prebrale 28 knjig s seznama (16 %); brale so 150 starostnikom (84 %) v domovih starejših, pri čemer ne gre nujno za različne starejše, temveč so bile v nekaterih domovih skupine ves čas branja homogene, drugje so se starostniki menjavali zaradi bolezni ali drugih okoliščin, nihče pa ni nehal hoditi k bralnim uram, ker mu to ne bi bilo všeč.

Preglednica 1: Knjige, ki so jih brali v medgeneracijskih skupinah, šol. leto 2014/2015⁹

Naslov knjige	Število prebranih knjig								
	Študentke PEF in FF		Mestna knj. Kranj		Skupine po Sloveniji		Število prebranih knjig		Skupaj vseh prebranih knjig
	21 študentk		10 skupin ¹⁰		11 skupin ¹¹				
mla-di	od-rasli	mla-di	od-rasli	mla-di	od-rasli	mla-di	od-rasli		
Möderndorfer, Vinko: <i>Kot v filmu</i>	4	21	28	31	44	48	76	100	176
Rozman, Andrej: <i>Izbrane Rozine v akciji</i>	1	11	3	7	64	77	68	95	163
Vegri, Saša: <i>Naročje kamenčkov</i>	6	31	0		28	31	34	62	96
Štampe Žamvc, Bina: <i>Cesar in roža</i>	9	53	0		14	18	23	71	94
Golob, Tadej: <i>Zlati zob</i>	1	10	3	7	17	27	21	44	65
Velikonja, Irena: <i>Poletje na okenski polici</i>	1	4			24	30	25	34	59
Karlovšek, Igor: <i>Gimnazijec</i>	0		3	7	15	24	18	31	49
Vidmar, Janja: <i>Pink</i>	0		0		15	27	15	27	42
Trubar.doc	0		2	3	15	16	17	19	36
Pavček.doc	2	8	0		11	14	13	22	36
Bevc, Cvetka: <i>Desetka</i>	0		3	13	5	8	8	21	29
Pregl, Slavko: <i>Geniji brez hlač</i>	1	1	4	8	3	10	8	19	27
Vojnovič, Goran: <i>Jugoslavija, moja dežela</i>	2	11			3	5	5	16	21
Pregl, Slavko: <i>Spričevalo</i>	0		0		10	9	10	9	19
Noordung.doc	0		0		5	9	5	9	14
Cerar, Miro: <i>Osnove demokracije</i>	0		0		4	5	4	5	9
Dim, Dušan: <i>Distorzija</i>	0		0		4	5	4	5	9
Ilich, Iztok: <i>Pota knjige</i>	0		0		2	5	2	5	7
Skupaj: 18 naslovov	28	150¹²	43	69	273	368	344	587	931

⁹ Sivo obarvani naslovi (6) so iz projekta »Rastem s knjigo« JAK, drugi iz zbirke »Zlati bralec/ zlata bralka« (12) Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS.

¹⁰ Sivo obarvani naslovi (6) so iz projekta »Rastem s knjigo« JAK, drugi iz zbirke »Zlati bralec/ zlata bralka« (12) Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS.

¹¹ 11 skupin se je srečalo večkrat: imele so 50 srečanj, na katerih je skupaj sodelovalo 97 mladih bralcev (prebrali so 341 knjig) in prav tako 97 odraslih bralcev (prebrali so 437 knjig).

¹² Srečanj je bilo osem (tri skupine starejših so se združile, da so se pogovarjale z večjo skupino mladih). Sodelovalo je 43 mladih in 69 odraslih bralcev.

V posameznih MG skupinah, ki so se oblikovale prav na pobudo MG projekta in so se srečale po tri do šestkrat v šolskem letu 2014/2015, so mladi bralci prebrali 273 (43 %) knjig in odrasli 368 (57 %) knjig.

Med cilji projekta si sicer nismo posebej zastavili povečanja zanimanja za branje med mladimi bralci, vendar bi si ga seveda želeli. Prav tako ni bilo kot cilj posebej izpostavljeno, da bi si želeli tudi večji delež moških bralcev, tako mladih kot odraslih oz. starejših. Morda bi si za oboje prizadevali, če že ne v tem, vsaj v naslednjem šolskem letu.¹³

3 Menja bralcev o knjigah, ki so jih brali v medgeneracijskih skupinah, šol. leto 2014/2015

V članku literarna dela niso predhodno predstavljena, ker smo želeli zbrati mnenja sodelujočih in skozi njihovo perspektivo predstaviti mnenja o izbranih knjigah.

3.1 Vinko Möderndorfer *Kot v filmu*

Kaj so povedali mladi: knjiga jim je bila všeč, zlasti način, kako se avtor približa mlademu bralcu. imeli so občutek, kot da res piše Gašper, ne pa odrasli pisatelj. En učenec se je prav poistovetil z Gašperjem in se na srečanju odprl ter zaupal svoje stiske. Odlika Möderndorferjevega romana je, da je težke stvari povedal na lahkoten in zabaven način; vsebina jih ni pretirano pretresla, konec, takšen kot je, so predvidevali že med branjem. Prvi del knjige jim je bil bolj všeč kot drugi; pogovarjali so se o izkušnjah z guglanjem. Eni mladi bralki bi se zdelo zanimivo izvedeti, od kod je avtor črpal jezik mladih, saj marsikaterega od izrazov, uporabljenih v knjigi, ne pozna (npr. klinik, psihič), druge pa seveda pozna in uporablja (guglanje, gugl, fejs, skajp). Všeč jim je bila uporaba predaha – »v življenju je treba večkrat imeti predah,« »predahneš in vzameš zalet za naprej.« Nekaterim dijakom se je zgodba zdela preveč preprosta in napisana za mlajše bralce, vendar so skozi pogovor odkrivali tudi teme, o katerih med branjem niso razmišljali, npr. o odnosu med Gašperjem in starši, najbolj pa o vrstniških odnosih, nasilju, prijateljstvu.

Kaj so povedali odrasli: knjiga je bila večini všeč, ker je aktualna, napisana iz današnjega časa za današnje mlade, ker odpira tako različne in aktualne teme za pogovor. Napisana je duhovito, kar daje knjigi še poseben čar. O knjigi se je zanimivo pogovarjati z mladimi, ker Gašperjevo zgodbo vidijo drugače kot učitelj. Ob branju so se zavedali, kako mladi danes zares živijo, kako »odvisni« so od tehnologije; hkrati pa so ugotovili, kaj vse jim ta tehnologija omogoča. Razmišljali so o problemih modernega sveta, ki je svet računalniške tehnologije, poln stresa, razpadajočih družin in drugih tisk mladih in odraslih. Bralke so iskale rešitve na podlagi osebnih doživetij in izkušenj ... Poudarile so pomen pristnih odnosov in napako staršev, ki želijo, da otrok v nekaterih situacijah razume stvari kot odrasel, drugič pa je obravnavan kot otrok. Odraslih bralk jezik v literarnem delu ni motil, saj je avtor uporabil zbornu slovenščino in – glede na tematiko in glavnega

---

¹³ Odrasli v tem primeru niso bili samostojni bralci, temveč poslušalci branja študentk. Večinoma so o prebranem besedilu razpravljali s študentkami.

protagonista – presenetljivo malo pogovornega jezika. Zadovoljni so bili, da so spoznali Möderndorferja kot mladinskega pisatelja, »Knjiga je upravičeno dobila toliko nagrad – spoznala sem popolnoma drugačnega Möderndorferja – prijaznega in lepih besed.« Svetujejo, naj bi knjigo prebralo čim več staršev najstnikov.

Vtisi koordinatoric: Vsaka skupina je prebrano doživela iz svojega zornega kota, branje je bilo poučno za vse. Sodelujoči so bili navdušeni nad mnenji bralcev druge generacije. Problemska mladinska literatura je dobro izhodišče za medgeneracijski pogovor in primerjanje izkušenj. Knjiga je spodbudila zanimivo diskusijo, v kateri so se pojavljala nova in nova vprašanja. Starejše bralke so ugotavljale, da zadnje čase berejo o samih močnih mladih ljudeh, ki jih življenje preizkuša, a se ne dajo in premagajo svoje težave – to jih zelo veseli, saj je taka literatura gotovo lahko mladim bralcem v navdih. Veseli jih tudi, da zaradi takih knjig, kot je *Kot v filmu*, tudi slovenska mladinska književnost doživlja razcvet in presega okvire stereotipov glede (otroških in mladinskih) tem, jezika in zahtevnosti.

3.2 Andrej Rozman Roza *Izbrane Rozine v akciji*

Kaj so povedali mladi: Bili so zelo zadovoljni, prav navdušeni nad srečanji. Všeč jim je bilo, da so se tako zabavno ukvarjali s privlačno poezijo. Bili so sproščeni, poistovetili so se s prebranim, nekateri so se v pogovor vključevali tudi, ko niso bili pozvani. Pesmi so jim všeč predvsem zaradi humorja in slenga, pa tudi to, kako je pesnik posodobil nekatere kanonske like (lepo Vido, hlapca Jerneja, Urško). Roza jih je pritegnil že v OŠ, ko so ga spoznavali pri pouku slovenščine. Presenečeni in zadovoljni so, da lahko izmenjujejo mnenja s svojimi učitelji.

Kaj so povedali odrasli: Tudi odrasli so bili zadovoljni s srečanji. Veliko jim pomeni, da dobijo svoj izvod knjige, ker si nekateri radi označijo pomembne stvari. Pesmi so jim bile všeč zaradi sporočilnosti, motivov, humorja, razumeli so jih tudi širše, glede na osebne izkušnje; večina je sodelovala zelo sproščeno, potrudili so se, da niso delovali pokroviteljsko, ljubo jim je bilo slišati pristna mnenja mladih bralcev (ne ponavljanja šolskih interpretacij).

Vtisi koordinatoric: Pohvalile so domiselno in sproščeno vodenje Tilke Jamnik (v šolskem letu 2014/2015 je s pesniško zbirko *Izbrane rozine v akciji* izvedla bralne delavnice v šestih MG skupinah), sodelavke projekta, ki je povezala različne bralce v skupinah in vse motivirala za delo. Delo s pesniško zbirko je bilo v veselje obema skupinama bralcev – odraslim in učencem, zanimivo je bilo poslušati različne interpretacije posameznih pesmi. Bralci so ugotavljali, da pesmi niso nujno namenjene samo določeni starostni skupini bralcev.

3.3 Saša Vegri *Naročje kamenčkov*

Kaj so povedali mladi: Pesmi so jim bile všeč, toda ne vsem že med branjem, pač pa šele na srečanjih, ko so se o njih pogovarjali; izmenjava mnenj jih je spodbudila k iskanju in branju pesmi. Pesmi iz prvega razdelka so se jim zdele preveč otroške, srečevali so jih že v nižjih razredih; pesmi iz drugega, tretjega in četrtega razdelka so bile zanje zanimivejše, saj so v njih preproste in tudi nenavadne življenjske stvari, predstavljene s posebnega zornega kota, preprosto, a vseeno so jim

vzbudile veliko možnosti za razmišljanje in pogovor o prebranem. Pesmi v zadnjem razdelku so se jim zdele težje razumljive, podoživljali so jih po svoje, bolj dobesedno, čeprav je v večini pesmi začititi preneseni pomen oziroma imajo globlji pomen. V eni skupini je vsaka bralka zelo doživeto predstavila svojo izbrano pesem (z ilustracijami, novo napisano pesmijo, zgodbo, ki naj bi bila povod za pisanje pesmi, s plakatom v obliki kolaža, z glasbo, s primerjavo pesmi drugega avtorja, s prepevanjem in animacijo pesmi ipd.). Študentke, ki so brale pesniško zbirko starostnikom, so bile zelo zadovoljne, saj so se na pesmi odlično odzvali in ob njih večinoma pripovedovali o svojih spominih (na otroštvo, otroke, odnose ipd.).

Kaj so povedali odrasli: pesmi so se jim zdele izvirne in poučne, polne modrosti in skrivnosti, ki jih starejši poznamo in ob poeziji znova oživijo kot večna vprašanja, pojavijo se spomini, ki jih delimo z mladimi ... Zanimivo jim je bilo pesničino vživljanje v otroški svet in realistično predstavljeni odnosi med otroki in odraslimi. V zadnjih pesmih je pesnica izlila svoja najgloblja čustva in bralcu zelo odkrito predstavila svoje življenje in svoj svet. Poseben in inovativen je slog pisanja, kjer se čuti pesničina ustvarjalna svoboda, saj so nekatere pesmi napisane v prostih verzih. Nekatere učiteljice so povedale, da jim poezija ni tako blizu, da bi se o njej lahko pogovarjale; druge so priznale, da bi brez spremne besede pesmi razumele drugače oziroma jim ne bi bile všeč.

Vtisi koordinatoric: Zanimive so bile predstavitve pesmi, različne interpretacije in različni pogledi mladih in odraslih na isto pesem, starostno različni skupini sta druga drugi razlagali pesmi in se ob tem zabavali. Prijetno presenečenje je bil odziv staršev, vsi prisotni so pesmi že prej prebrali in se na srečanje pripravili.

3.4 Bina Štampe Žamvc *Cesar in roža*

Kaj so povedali mladi: pravljice so se jim zdele zabavne; v njih so prepoznavali motive mnogih znanih pravljic, vendar so te zelo drugačne, saj se v njih ne konča vse srečno. Študentke so pravljice z veseljem brale in s starostniki vodile razgovor o tematiki posameznih pravljic. To knjigo so študentke izbrale najpogosteje.

Kaj so povedali odrasli: vse pravljice so se jim zdele zelo življenjske; zanimivo se jim je zdelo razmišljanje mladih o življenjskih ciljih, presenečeni so bili nad realnostjo mladih. Starostniki v domovih, ki so jim brale študentke, so se na knjigo lepo odzivali, prepoznavali so motive iz drugih pravljic in komentirali dogajanje.

3.5 Tadej Golob *Zlati zob*

Kaj so povedali mladi: knjiga jim je bila všeč, v njej so videli predvsem napeto zgodbo (kriminalko). Ena od učenk ima deda, ki živi v Strmcu, zato je še z večjim zanimanjem spremljala dogajalne kraje v romanu, saj so se ujemali z dedovim pripovedovanjem. Zanimiva se jim je zdela plezalna izkušnja, saj je večina na športnem dnevu preskusila to dejavnost. Najmanj so se mlade bralke identificirale s poglavjem, kjer je prišlo do pretepa, všeč pa jim je bil začetek ljubezenske zgodbe. Nekaterim mladim knjiga ni bila všeč, predvsem tistim, ki ne marajo plezanja in gora.

Kaj so povedali odrasli: Knjiga je bila zanje zanimiva, ker je večžanrska in se jim zdi zelo primerna za medgeneracijsko branje. Posebej všeč so jim bili napeti opisi plezalnih podvigov. Večini sta bila všeč predvsem vsebina in slog pisanja, navdušili pa so jih tudi mladostniški literarni liki s svojimi dejanji in pogledi na življenje. Zgodba predstavlja, kakšni smo ljudje, ob določenih dejanjih se velja zamisliti (npr. pohlep in pieteta do mrtvih); zgodba je sicer malo »za lase privlečena«, a ugaja, ker je tekoča, zapleti so nepredvidljivi in zbujajo zanimanje. Tudi odrasli so jo z veseljem prebrali, vendar so jo brali tudi na drugih nivojih (premagovanje samega sebe v steni, opisi plezanja in narave, pravljичni motivi, kulturna dediščina ...). Različni načini branja so bili tudi predmet pogovora na srečanju.

Vtisi koordinatorice: Knjiga je zelo primerna za medgeneracijsko branje, v njej se prepleta več žanrov. Avtor je kot dober poznavalec narave in malo manj dober poznavalec mladostnikov s knjigo uspel privabiti k pogovoru o zanimivi temi. Zaradi računalniške prezentacije s slikami je knjiga še zanimivejša, ena od udeleženk je začela celo s pripravami na izlet (za skupino), povezan z romanom *Zlati zob*.

3.6 Irena Velikonja *Poletje na okenski polici*

Kaj so povedali mladi: Knjiga je bila mladim bralkam zelo všeč, ker je berljiva, a hkrati bralca spodbuja k razmišljanju o mladosti in odraslosti; popolnoma so se »našle« v situacijah, ki jih doživlja glavna junakinja. Mama v romanu je dobila kar velik minus, ker so jo doživljale kot prestrogo in kot osebo, ki je preveč zaščitniška do hčere, saj vidi povsod strahove. Starši bistvenih stvari ne bi smeli skrivati otrokom, so še menile mlade bralke.

Kaj so povedali odrasli: Z dolgočasne okenske police se je razvila zanimiva, poučna zgodba, iz katere veje optimizem. Bralke so obujale spomine na svoja najstniška leta in se nasmejale. Analizirale so posamezne situacije ... Čudile so se pripovedovalki, da je za svoja leta pač preveč odrasla in razumevajoča. Kot ključni dogodek so označile razkritje mamine skrivnosti, šele po tem dogodku se glavna junakinja začne obnašati kot prava pubertetnica. Menile so, da je potrebno zmeraj najti način, kako otroku povedati resnico. Roman je pripovedno in dramaturško bolj klišejski, a prijeten za branje. Pozna se, da je od nastanka knjige minilo že nekaj let, odzivi mlade populacije pa se hitro spreminjajo, čeprav temeljne vrednote ostajajo zmeraj enake.

Vtisi koordinatorice: »Vsi so jo z veseljem prebrali, a zaradi mnogih obveznosti niso mogli na srečanje. Morda pa se jim je knjiga zdela tako enostavna, da niso čutili potrebe po izmenjavi mnenj.«

3.7 Igor Karlovšek *Gimnazijec*

Kaj so povedali mladi: Nekaterih dijakinj knjiga ni pritegnila, dogodki in naključja so se jim zdeli preveč neverjetni, da bi se lahko vživele v zgodbo. Peter se jim je sicer smilil, vendar jim ni bil preveč všeč. Dobro pa se jim je zdelo, da se je uprl in se začel boriti. V drugi skupini je bila knjiga večini všeč, posebno delovanje glavnega literarnega lika, kritične pa so bile do odnosa med materjo in sinom. V

eni skupini se mladi niso odzvali, knjige sploh niso prebrali, že na začetku jih je odvrnila zaradi težke teme in jezika.

Kaj so povedali odrasli: Odrasli so izhajali iz dejstva, da so dogodki namerno potencirani, saj je avtor hotel opozoriti na vse napake, ki se dogajajo v družinah, šoli, na policiji, v prevzgojnih zavodih in na sodiščih. Nekdo je pripomnil, da bi morali obstajati prevzgojni zavodi za slabe starše. Ugotovili so, da knjiga sploh ni mladinsko čtivo, da najbrž zato ni pritegnila mladih, pa da je mogoče za njih »zastarela«, saj večina bere »trendovsko« literaturo. Ker so vsi sodelujoči odrasli učitelji na šoli, so bili pozorni predvsem na problematiko šole, odnos učiteljev in stereotipe, ki si jih ustvarjamo. Knjiga jih je presunila; pogovarjali so se o jeziku, o posameznih literarnih osebah. Menili so, da je tema podana zelo realistično, vendar je končni zasuk skoraj pravljičen. Pogovarjali so se tudi o zavodih, o družbeni problematiki, pomenu staršev, o osamljenosti ... Učiteljica, ki je sicer pravnica in poučuje strokovne predmete, je problematiko osvetlila tudi s strokovnega stališča, kar je bilo mladim zelo všeč.

Vtis koordinatorice: Večina odraslih je knjigo že poznala, ugotovili so, da prvič niso bili tako pozorni na vrsto dogodkov in namigov, ki so jih opazili pri ponovnem branju.

3.8 Janja Vidmar *Pink*

Kaj so povedali mladi: Knjiga jih ni preveč pritegnila, tematika jim ni blizu in je niso razumeli. Težko se bere, ker so dogodki razdrobljeni in nakazani s prekratnimi opisi. Zmotil jih je tudi jezik, mariborščina. Občutili so, da niso izvedeli dovolj o tistem času. Pritegnile pa so jih določene komične situacije.

Kaj so povedali odrasli: Odrasli so se v knjigi našli, obujali so spomine; pri večini je zbudila nostalgijo po starih časih. Jezik je vsaj na začetku zmotil tudi odrasle, nekateri so avtorici očitali tudi pretiravanje. Večini je bil roman zelo všeč.

Vtisi koordinatoric: Srečanje je bilo polno smeha, odrasli so kar tekmovali, kdo bo povedal več anekdot iz šolskih dni. Mlajši so jih z zanimanjem poslušali, do besede so prišli bolj malo. Odlična knjiga za medgeneracijsko branje! V neki drugi skupini je bilo vzdušje sproščeno, pri pogovoru so sodelovali vsi. Mlade so spodbujali, naj v pogovoru primerjajo svoj način življenja z nekdanjim, naj povedo, kaj se pogovarjajo s starši ... Mlade bi morali za branje take knjige pripraviti že prej, o polpretekli zgodovini se baje v šoli ne učijo prav dosti; knjiga pa je odlično izhodišče za obdelavo tega obdobja pri zgodovini.

3.9 *Trubar.doc*

Kaj so povedali mladi: Branje knjige je bilo zahtevno, a poučno, saj so izvedeli veliko o Trubarju in tistih časih, predvsem o šoli, nastajanju črkopisa, jezika, preganjanju nove vere ... Mladi so povedali, da bodo knjigo še večkrat vzeli v roke, predvsem, ko bodo pisali kakšen referat ali seminar. In še bolj bodo spoštovali slovenski jezik in kulturo, ki sta nastajala v težkih razmerah. Knjiga je zanimiva, polna podatkov, ki so jih že pozabili; marsikatero besedo v zgodbah niso razumeli, vendar jih to ni motilo, ker so podane tudi razlage, in to tako, kot da se o tem

pogovarjata in učita študentka in srednješolec. V eni skupini so knjigo razdelili na 19 enot in vsak udeleženec je predstavil svoj del, primerjali so Trubarjev čas z našim in ugotovili tudi zanimive (neprijetne) podobnosti.

Kaj so povedali odrasli: Poudarili so, da je bilo zahtevno branje, a so začutili pomembnost našega jezika. Nova izkušnja za vse bralce, saj so spoznali, da je pomembno znati brati vse zvrsti jezika. Knjiga je bila zanje zanimiva, saj so ob branju obnovili znanje o Primožu Trubarju in o življenju v tistem obdobju. Všeč jim je tudi bilo, da so neznane besede, ki jih je uporabljal Trubar, pojasnjene neposredno ob robu besedila. Čustveno jih je pretreslo, kako se je Trubar poslovil od Slovencev (*Trubar od Slovencev slovo jemlje*). Knjiga jim je všeč, ker jih je mdr. opozorila, da premalo cenimo slovensko literaturo in da sploh ne poznamo podatkov o pomembnih Slovencih ali pa smo jih celo pozabili.

Vtisi koordinatoric: Izbor knjige in pogovor o njej sta bila dobra; bralkam je bila knjiga všeč. Veliko so se naučile in ponovno odkrile nekatere podatke o slovenski literaturi in zgodovini. V eni skupini so vsi prebrali knjigo *Trubar.doc*, dva pa še *Pota knjige*. Tudi ko gre za težje branje, so lahko pogovori o knjigi zelo poučni, zanimivi in ustvarjalni.

3.10 *Pavček.doc*

Kaj so povedali mladi: Mlade bralke imajo zelo rada Pavčka, ga poznajo, razumejo in jim je blizu, glede na razpoloženje lahko v vsakem trenutku najdejo kakšno pesem zase.

Kaj so povedali odrasli: Pavček je eden redkih toplih, optimističnih pesnikov. Njegove pesmi se jim zdijo nekaj posebnega in po njih vedno znova radi posegajo, saj so življenjske in dajo misliti.

Vtisi koordinatoric: Pavčkova poezija je pri vseh zbudila podobne občutke, lepe, pozitivne, vesele ... Pri romanih bi lahko rekli, da so eni bolj za mlade, drugi bolj za odrasle, pri Pavčku pa smo vsi nekako povezani, je pesnik za vse generacije. V eni skupini je pogovor potekal v dvojicah (učitelj – učenec): vsak je izbral najljubšo pesem iz zbirke in svojo izbiro utemeljil, niti dva nista izbrala iste pesmi, zato je bil pogovor zelo živahen. V eni skupini so brali Pavčkove in Rozine pesmi; prav vsi udeleženci so bili tako nad Pavčkom kot nad Rozo zelo navdušeni in so po koncu želeli prebrati tudi knjigo drugega avtorja (tisti, ki so brali Pavčka, so želeli še Rozine in obratno).

3.11 *Cvetka Bevc Desetka*

Kaj so povedali mladi: Skoraj vsi so imeli odklonilno mnenje. Omenjali so, da jim knjiga ni blizu, češ da so oni generacija Z, da so drugačni. Fantje so bili bolj pogumnih od deklet, večina jih ima sicer odklonilen odnos do branja, toda v pogovoru se je pokazalo, da znajo presojeti like in dogodke iz prebrane knjige. Menijo, da je pisateljica prestara, da bi lahko razumela svet mladih; jezik, ki ga govorijo literarni liki, ni tak, kot ga poznajo oni, sistem znakov za SMS sporočila se jim je zdel preveč zapleten in ga sami ne uporabljajo. Dekleta so bila večinoma tiho. Tudi one so izbrale Barbi kot pozitiven lik, rade bi ji bile podobne.

Kaj so povedali odrasli: Knjigo so prebrali z zanimanjem; razpravljali so o tem, kako gledajo na zabave in pijančevanje ter vandalizem med mladimi. Poskušali so ugotoviti, kateri lik bi bil mladim lahko najbolj všeč in zakaj. V eni skupini je nastalo duhovito poročilo o jeziku v knjigi z naslovom »Kaj bi rekel Toporišič?«.

Vtis koordinatorice: Izbor knjige ni bil najboljši niti za mlade niti za odrasle bralce.

3.12 Slavko Pregl *Geniji brez hlač*

Kaj so povedali mladi: Učencem tretjega triletja OŠ se je knjiga zdela obsežna, malce jim je bilo nerodno ob vsebini, hkrati pa se jim je zdela zabavna. V začetku se jim je zdela malo dolgočasna, ko pa se je začelo dogajanje s časopisom UŠEČ, jih je pritegnila; všeč jim je bilo sporočilo, da je vsak odgovoren za svoje delo, toda uspešnejše je skupinsko delo, kjer delajo eden za vse, vsi za enega. Na sodoben način prikazuje najstniška razmišljanja. Vsak mladostnik se lahko najde v njej.

Kaj so povedali odrasli: Knjiga jim je bila všeč, ker poseže na vsa področja življenja mladih in je poučna tudi za odrasle in starejše. Preglov slog je berljiv, dobro sledi slengu mladih, pisatelj se vživi v njihovo življenje. Simpatična, ne ravno literarni presežek, uživali so v posameznih stavčnih strukturah ob opisovanju navadnih »pojavnov« z nenavadnimi besednimi zvezami.

3.13 Goran Vojnovič *Jugoslavija, moja dežela*

Kaj so povedali mladi: Zelo dobro je »zastavljen« problem, ki takoj pritegne; glavni junak je odločen, usmerjen v iskanje očeta, na katerega je bil očitno ponosen, ne verjame mami ...

Kaj so povedali odrasli: Iskali so »resnico« v pripovedih svojih staršev o medsebojnih odnosih v drugi svetovni vojni in se spraševali, kaj pomeni ostati človek kljub slabim izkušnjam, kam pripelje maščevalnost ... Knjiga je napisana doživeto, glavni junak je pozitiven in veliko sporoča mladim.

Vtis koordinatorice: Srečanje je bilo zanimivo, res pravo medgeneracijsko. Starejši so obujali spomine in sporočali mladim, da vsaka vojna prizadene veliko ljudi, ki niso ničesar krivi. Pisatelj je pomembno prispeval k razumevanju dogodkov, ki jih je doživela srednja generacija, medtem ko mladi spoznavajo dneve osamosvojitve in nastajanje novih odnosov, ki niso prijazni, prav iz knjig, kot je ta. Nekateri odrasli so knjigo celo dvakrat prebrali; zdaj jo posojajo in priporočajo še drugim, o knjigi se pogovarjajo tudi v neformalnih skupinah.

3.14 Slavko Pregl *Spričevalo*

Kaj so povedali mladi in odrasli: Zgodba je nekaterim bila všeč, drugim spet ne. Svoje mnenje smo se skupaj naučili utemeljiti in argumentirati.

Vtis koordinatorice: Delo je namenjeno mladim, poučno pa je tudi za odrasle. Odrasli bralci niso imeli težav s tem, da so brali mladinsko delo. Učenci pa so ugotovili, da dela za mladino sploh niso namenjeno samo njim.

3.15 Herman Potočnik – Noordung.doc

Kaj so povedali mladi: Knjiga je poučna in vesoljska, da pa je niso prebrali do konca, ker marsičesa niso razumeli; knjigo so označili za fascinantno in zahtevno.

Kaj so povedali odrasli: Knjiga je zahtevna, a neverjetna in fascinantna, navdušujoča. Presenetilo jih je, kako je razmišljal Potočnik v tistem času.

Vtisi koordinatorja-ice: Že predhodno je imela občutek (po nekaterih pripombah), da se bodo tako učenci kot učitelji zaradi zahtevne vsebine poskušali srečanju izogniti. Vsi, ki so nato zbrali pogum in prišli, čeprav knjige niso prebrali, so bili ob koncu navdušeni. Pogledali so si odlomek o Vitanju, rešili Mega kviz o Potočniku iz leta 2008 in se skupno »pretolkli« do konca knjige. Prisluhnili so 3. pravici bralcev, da knjige ni potrebno prebrati do konca – a kakšen zmagoslaven občutek je, če vztrajaš in jo prebereš. Razmišljala je, kje so končale knjige zlatih bralcev, ki so pred leti prejeli Noordunga nepripravljeni na to knjigo in kaj pomeni knjiga udeležencem medgeneracijskega branja, ki so ob koncu začutili neko spoštovanje do slovenskega vizionarja in jim je ta knjiga postala dragocenejša kot marsikatero leposlovno delo.

3.16 Miro Cerar Osnove demokracije

Kaj so povedali mladi: Nobena od dijakinj knjige ni prebrala v celoti. Všeč jim je bila predvsem vizualna podoba knjige ter duhovite ilustracije. Povedale so, da se jim je zdelo branje zanimivo in poučno, niso pa v branju uživale. Veliko raje berejo leposlovje.

Kaj so povedali odrasli: Zelo podobno so menile učiteljice. Ravno tako so jim bile všeč ilustracije, vizualna podoba knjige. Navdušene so bile nad tem, da lahko strokovnjak napiše knjigo na preprost, poljuden in berljiv način. Tako bi morali biti napisani šolski učbeniki. Poleg tega so bralke omenile, da bi to knjigo morala imeti vsaka družina v Sloveniji. Vse pa veliko bolj uživajo v branju leposlovja.

Vtisi koordinatorice: V bralnem krožku se je veliko lažje pogovarjati o leposlovju kot o priročniku. Zanimivo je, kako so bralci pozorni na različne stvari (na podobo knjige, tisk, ilustracije, vsebino, posamezne dele besedila). Vsa ta raznolikost branja in doživljanja knjige bogati udeležence bralnega krožka.

3.17 Dušan Dim Distorzija

Kaj so povedali mladi: Mladim se je zdela knjiga super: glavni junak se srečuje s problemi, ki so jim blizu: nerazumevajoči starši, omejeni profesorji, zasmehovanje vrstnikov, iskanje lastne identitete, zmedenost, strah, ljubezen ... Jezik je živ, veliko se dogaja, ni dolgčas. (Glasbenih skupin in punka pa niso poznali.)

Kaj so povedali odrasli: Tudi odraslim je bila knjiga všeč, vendar je bil profesor glasbe tisti, ki je ob knjigi najbolj užival, saj je jo je bral skorajda kot lastno avtobiografijo. Odprl je nov pogled na drugačnega mladostnika, ki se odloči slediti svojim sanjam. Pošalil se je, da je imel večjo srečo, da ga je na glasbeni poti podpirala mama, drugače bi vmes igral v bolj punkerskih vodah. Ugotovili so, da

smo kot starši-učitelji še posebej obremenjeni z mislijo, da je šola najpomembnejša stvar na svetu.

Vtisi koordinatorice: Z branjem knjige in z osebnim razkritjem profesorja, ki je prehodil podobno pot, da je uresničil svoje sanje, so vsi veliko pridobili. Mislim, da je za srečanje ob *Distorziji* najbolje pridobiti nekoga, ki je v mladosti igral v kakšnem ansamblu.

3.18 Iztok Ilich *Pota knjige*

Kaj so povedali mladi: Zahtevno branje, ker je v knjigi preveč podatkov. Izbrano poglavje so morali brati natančno in večkrat. Ker jih knjiga spominja na učbenik, ki je zelo povezan s šolsko snovjo, jih ni preveč pritegnila.

Kaj so povedali odrasli: Knjiga jim je bila zelo všeč; manjka pa ji vsaj kazalo avtorjev, saj bi bila tako bolj pregledna. Gre za zahtevno branje, ki so ga vzeli kot izziv. Ugotovili so, da se je v času, odkar so zapustili šolske klopi, pojavilo veliko novih znamenitih Slovencev, za katere še niso slišali.

Vtis koordinatorice: Z branjem knjige so nekateri udeleženci veliko pridobili. Odrasli so bili resnično navdušeni nad na novo odkritimi imeni, knjigami, strokovnimi termini, mladi pa malo manj.

4 Sklep

MG skupine v vseh treh sklopih oz. njihove koordinatorice so sproti poročale – na posebnih obrazcih – o prebranih knjigah, o izmenjavi mnenj med mladimi in odraslimi bralci, tudi o svojih vtisih in pripombah.

Osrednji cilji projekta so doseženi. Skoraj vsi udeleženci so zelo zadovoljni s projektom in so se želeli projektu pridružiti tudi v šolskem/študijskem letu 2015/2016. Nekaj pa jih je zadovoljnih s pridobljenimi izkušnjami z medgeneracijskim branjem in želijo nadaljevati z njim, toda v glavnem s knjigami po lastnem izboru. Na večini šol in v dveh splošnih knjižnicah so projekt z navdušenjem sprejeli tudi direktorji, ne le knjižničarji in kulturni animatorji.

V šolskem letu 2015/2016 se je že oblikovalo 20 samostojnih MG skupin po vsej Sloveniji, do sredine marca 2016 je bilo izvedenih že 49 srečanj, in sicer po eno srečanje Srednja ekonomska Novo mesto, OŠ Pivka, OŠ Juršinci, OŠ Šalovci, Knjižnica Polzela; po dve srečanja OŠ Bled, OŠ Bršljin, OŠ Lesce, OŠ Gorje, OŠ Renče; po tri srečanja OŠ Artiče, OŠ Dolenjske Toplice, OŠ Hajdina, OŠ Ilirska Bistrica, OŠ Prevalje, Gimnazija in OŠ Murska Sobota; po štiri srečanja OŠ Bogojina, Srednja zdravstvena Celje, OŠ Radovljica, OŠ Šenčur.

Študentje Pedagoške fakultete in Filozofske fakultete Univerze v Mariboru že berejo v domovih starostnikov od oktobra 2015, po podatkih iz sredine marca 2016 sodeluje 27 študentov. Berejo v naslednjih domovih starostnikov: Dom Danice Vogrinec Maribor, Dom starejših Rakičan, Dom upokojujencev Polzela, Špesov dom Vojnik, Dom sv. Lenarta v Lenartu v Slovenskih goricah, Dom starejših občanov Gornja Radgona, Dom Ptuj, Dom starejših Hrastnik, Lambrechtov dom starejših Slovenske Konjice, Dom starejših občanov Ljutomer, Center za starejše občane

Ormož, Hiša tete Malči Cirkovce, Dom za starije i nemoćne osebe Stubičar, Mursko Središče, Hrvaška, 4 študentke berejo na domovih.

Prav tako nadaljujejo z medgeneracijskim branjem v Mestni knjižnici Kranj z vsemi skupinami, ki so brale že v preteklem šolskem letu.

V vseh skupinah je večina bralk, tako mladih kot odraslih oz. starejših, le okrog 10 % je bralcev. Vse koordinatorice skupin so ženske, izjema je en koordinator, tudi v domovih starejših so prostovoljno brale le študentke. Rezultati MG branja glede na spol so zelo podobni ugotovitvam o sodelovanju bralk in bralcev pri bralni znački za odrasle.

Literatura

Kenneth L. Donelson in Allen Pace Nilsen, 2005: *Literature for today's young adults*. Boston, New York, San Francisco: Pearson.

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS: <http://www.bralnaznacka.si/>, pridobljeno 17. 3. 2016.

Sherry Garland, 1998: *Writing for young adults*. Cincinnati: Writer's digest books.

Dragica Haramija, 2016: Bralna značka. *Didaktičko-metodički pristupi i strategije – podrška učenju i razvoju dece*. Beograd: Učiteljski fakultet (v tisku).

Dragica Haramija, Manca Perko, 2011: Bralna značka in njenih petdeset let. *Slavistika v regijah*. Boža Krakar Vogel (ur). Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 127–131

Tilka Jamnik, Peter Škerl, 2015: *Ostržek bere za bralno značko*. Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.

Priporočilo Evropskega parlamenta in sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (2006). Uradni list Evropske unije 2006/962/ES (L 394/19), pridobljeno 8. 4. 2016, <http://www.kulturnibazar.si/data/upload/Priporocilo.pdf>.